

ERICA 8ste JAARGANG 1980.3

Verschijnt op: 21 maart,
21 juni,
21 september,
21 december.

Erica is een driemaandelijkse uitgave van de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen, aangesloten bij NAL: Natuurbeschermingsactie Limburg.

Redactie: alle Limburgse Natuurgidsen.

Redactieadres: Bemvaarstraat, 36, 3583 overpelt. Tel: 011/643616.

artikelen toezenden: 1 maand vóór het verschijnen.

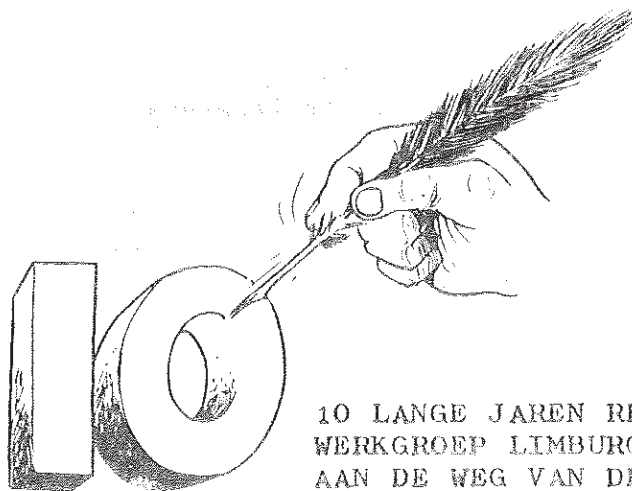
Verantwoordelijkheid van de artikels bij elke auteur zelf.

Voorzitter: Roger Schoebben, Dorpsstraat, 62, 2745 Eigenbilzen.

Secretariaat: Cécile Ulenaers, Steenweg Linde, 24, 3570 Peer.

Rekeningnummer: 235-0010248-75. tel: 011/735279.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit deze uitgave
is alleen toegestaan ten dienste van de natuurbescherming en pas
na contact met de respectievelijke auteurs.

10 Lange jaren reeds, timmerde de
werkgroep Limburgse Natuurgidsen
aan de weg van de bewustmaking.

Meningen, stellingen en uitspraken, afgedrukt in deze uitgave,
strijdig met de doelstellingen van de vereniging, worden na be-
raad door de redactie van commentaar voorzien. Recht op antwoord
is evenwel ten allen tijde gewaarborgd.

INHOUD VAN DIT NUMMER

Algemeenheden.	1.
Inhoud.	2.
Brief van de Voorzitter.	3.
Herfstwandelingen.	4.
	5.
10 jaar Isis en Natuurgidsen.	6.
Uitnodiging Familiefeest.	7.
Groene 10-daagse te Feer.	8,9.
Vormingsactiviteiten.	10.
Informatie:	
Boomplantingsdag 80	11.
Kringlooppapier.	11.
Natuurveek.	11.
Betoging.	12.
Cursus Natuurgids.	12.
Game Feir te Lanaken.	12.
Gelegenheden om bij te leren.	12.
Bezinning:	
Anti-atoommanifestatie te Mol.	13,14,15,16,17.
Het huisvuilprobleem in Limburg 3.	13.
Mantels van oktober.	19.
Mossen, deel 5.	20, 21,22.
Groen gebed	22.
Fijn wandelplekje	23,24.
Weerspreuken	25.

NAL-gedeelte.

Herfst

*De aarde baadt in zachte kleuren
die bronnen aan het tere licht
van najaarszon, met bāmisgeuren
waarin al veel te sterven ligt.*

Daphnis

BRIEF VAN DE VOORZITTER

Beste Vrienden,

Weer is een vakantie voorbij. Ook de zomer met zijn schaarse zonnestralen, veel...veel regen en de nasleep daarvan. De herfst staat voor de deur. Deze hefst is nochtans een speciale. Wij vieren ons tienjarig bestaan. Het wordt een reuze viering van 10 dagen, waarbij ieder zeker zijn gading vindt. Een programma daarvan vind je verderop in de editie.

Wij vieren samen met de Werkgroep Isis, die ook haar tiende werkjaar achter de rug heeft. Met het samen doorgaan van beide vieringen, willen wij heel speciaal het groot belang benadrukken van de noodzaak tot samenwerking tussen de vele Limburgse Natuurgroepen. Het is echt hoog tijd, dat er een einde komt aan de energie-verspilling ten gevolge van het "langs elkaar door werken".

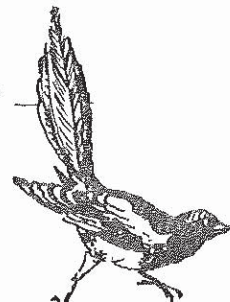
Deze samenwerking wil ook de nadruk leggen op de krachtlijnen uit het verleden: "Enerzijds de educatieve kant, die vooral tot uiting kwam bij de natuurgidsen en anderzijds de strijdbaarheid die zeker het hoofdaccent was van de NAL-werking in het verleden." Zij geven aan de natuurgidsen meteen perspectieven voor de toekomst, waarbij een grotere persoonlijke inzet en strijdbaarheid het hoofdthema zullen zijn voor onze verdere werking.

Deze viering valt eveneens samen met "de Week van het Bos", zodat de eerste volle week van oktober tot een echt natuurgebeuren kan uitgroeien. Het is de bekroning van 10 jaar natuurgidsen-werking enerzijds en een nieuwe impuls voor een intensere werking binnen onze Werkgroep anderzijds.

Tussen 3 en 12 oktober rekenen wij er echt op jullie op meerdere van de activiteiten te ontmoeten.

Roger Schoebben, voorzitter.

HET LEVENDE BLAD VOELT
IN ZIJN NERVEN DE HUMUS
DER DODE BLAREN.

4 WANDELPROGRAMMA VAN DE

LIMBURGSE NATUURGIDSEN

Sekr.: Steenweg 24

3570 PEER

Tel. 011/73 52 79

Bankrek. 235-0010248-75

Provinciale werkgroep van de
v.z.w. Centrum voor Natuurbeschermingseducatie
Ommeganckstraat 26 te 2000 - Antwerpen

HERFSTWANDELINGEN IN LIMBURG.

- 21 sep: Nationale Natuurbeschermingsdag: zie vormingsprogramma.
- 21 sep: Natuurwandeling te Hulst, Tessenderlo.
Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14 uur: Kerk van Hulst-Tessenderlo.
- 21 sep: Dommelvallei te Peer: beemden, beekdal, loof-en naaldbossen.
Gids: Tony Vrijssen. Laarzen noodzakelijk.
14 uur aan de hoofdkerk van Peer-Centrum.
- 28 sep: Natuurwandeling te Beringen.
Gids: Milieugroep Bero.
14 uur aan het Station van Beringen.
- 28 sep: Hoefaart te Eigenbilzen. Vijvers, loof- en naaldbossen.
Gids: Roger Schoebben.
14 uur aan de voet van de Kanaalbrug te Eigenbilzen (weg: Eig-Gellik).
- 04 oct: Bollisserbeek te Wijchmaal: zie programma groene 10-daagse Peer.
- 05 oct: Provinciale Wandeldag van de ganse Werkgroep Limburgse Natuurgidsen.
Zie programma in de krant en bij de groene 10-daagse te Peer.
- 05 Vloeiweiden te Lommel-Kolonie: Wateringen en populierenaanplantingen.
Gids: Jannis, Mertens, Theeuws, Wellens. Laarzen. Geen honden.
14 uur: Einde Koloniestraat aan de vroegere Christelhoeve.
- 11 oct: Vallei van de Aa-beek: zie programma groene 10-daagse te Peer.
- 12 oct: Auto-wandeltocht: Molenroute door de Vallei van de Dommel.
Gidsen: L.Bergmans, L.Theeuwis, C.Ulenaers, F. en R. Van Dijck.
zie programma van de groene 10-daagse.
- 19 oct: Asdonk te Tessenderlo.
Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14 uur: Kiewithoeve, Engsbergen-Tessenderlo.
- 19 oct: Itterdal te Opitter: kasteelpark, rivierdal.
Gids: Werkgroep Bree: J.Jacobs, J.Peeters.
14 uur: Ingang Wandelpark Kasteel Opitter-Bree. Parking a/d overzijde.
- 21 oct: Molenheide te Helchteren: heide, dennebossen.
gids: A.Servaes, J.Smolders, J.Crnelis.
16.30 uur aan het zwembad van het Domein Molenheide, Helchteren.

- 26 oct: Natuurwandeling te Koersel.
Gids: Milieugroep Beringen.
14 uur aan de Kapel van het Fonteintje, Koersel-Beringen.
- 01 nov: Molenheide te Helchteren: zie: 21 oktober. Vertrek: 15.00 uur.
- 02 nov: Vloeiweiden te Lommel-Kolonie: zie: 5 oktober.
- 16 nov: Broedgebied te Tessenderlo.
Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14 uur: Bosmuseum, Zandbergen Gerhagen. Tessenderlo.
- 30 nov: Natuurwandeling te Beverlo.
Gids: Milieugroep Bero.
14 uur: Kapel Zuidstraat, Beverlo-Beringen.
- 07 dec: Vloeiweiden te Lommel-Kolonie. zie: 5 oktober.
- 21 dec: Groenpoort te Tessenderlo.
Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14 uur: Theresiakapel, Processieweg, Tessenderlo.
- Samenstelling: Cécile Ulenaers.

WANDELPROGRAMMA

BIJKOMENDE WANDELINGEN.

- 28 sept: Kuringenheide te Kuringen, Hasselt. Gids: Rik Jacobs.
9u30, onder de brug over het Albertkanaal, Kuringen; Hasselt.
- 28 sept: Omgeving Ziepbeek te Rekem. Gids: Jos Hermans.
14u, Kruispunt Oude Baan en Broekstraat, Opgrimbie, Maasmechelen.
- 28 sept: Genebos te Lummen. Gidsen: Werkgroep Ekologie Lummen.
14u, Kerk Genebos, Lummen.
- 12 okt : Omgeving Heksenberg, Hasselt. Gidsen: M. Boiten, L. Massa.
9u30, Parking achterzijde Inst. Gehoorgestoorden, Nieuwe Heidestr.
Hasselt. Terrein: bos en struweel.
- 26 okt : Het Hamel te Lummen. Gidsen: Werkgroep Ekologie Lummen.
14u, Parkhotel, Ringlaan, Lummen-Centrum. Terrein: parkgebied.

5 OKTOBER -PROVINCIALE WANDELDAAG IN HET KADER VAN DE WEEK VAN HET BOS.

Bij gelegenheid van ons 10-jarig bestaan verlenen de Limburgse Natuurgidsen een uitzonderlijke medewerking aan deze manifestatie, als orgelpunt van ons 10de wandelprogramma dat wij het publiek sinds 1971 jaarlijks aanbieden. Over heel de provincie starten die dag wandelingen om 9u 's morgens en om 14 u in de namiddag, begeleid door een 50-tal natuurgidsen.

Help mee om deze dag te doen slagen! Informeer hierover uw omgeving, verenigingen enz! (volledig programma in de krant en NAL-gedeelte)

WANDELINGEN ZIJN DE FILTERS VAN DE GEDACHTE.

Oud Oosters spreekwoord.

10 JAAR ISIS EN NATUURGIDSEN

Geachte Natuurvriend(in),

De Werkgroepen Isis en Limburgse Natuurgidsen bestaan in 1980 tien jaar. Naar aanleiding daarvan hebben zij de eer en het bijzondere genoegen U uit te nodigen op de Academische Zitting, die zal doorgaan in het Parochiaal Centrum achter de hoofdkerk te Peer op vrijdag, 3 oktober vanaf 20 uur.

Bij deze gelegenheid zal tevens een nieuwe lichting natuurgidsen worden gediplomeerd, een dichtbundel voorgesteld en een tentoonstelling geopend onder het motto: Natuur, inspiratiebron van de kunst. Het geheel zal worden opge-
luisterd door eminente sprekers uit de natuurbeweging. Een muzi-
kaal intermezzo van oude muziek op oude instrumenten zal U worden
gebracht door de Capilla Flamenca onder leiding van Herman Baeten.
Tot slot zal U een milieu-vriendelijke receptie worden aangeboden.

Naast deze feestzitting organiseren zij op dezelfde plaats een groene 10-daagse, waarvan U in bijlage een programma wordt aangeboden. Ook op deze manifestaties nodigen zij U zeer hartelijk uit. In de hoop U en de Uwen bij één of meerdere van deze gelegenheden te mogen ontmoeten, bieden zij U hun milieu-vriendelijke groeten:

het bestuur van de Werkgroepen Isis en Limburgse Natuurgidsen.

Kerngedachte van dit seizoen...

De aanhouder wint.

UITNODIGING TOT....

Beste collega natuurgids,

In 1980 bestaat de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen tien jaar. Zoals reeds medegedeeld in Erica nummer 2/1980 gaan wij dit speciaal vieren in de vorm van een familiefeest. Dat betekent: een feest voor de mannen, voor hun liefsten en voor hun kinderen al te gader. Deze gebeurtenis, want dat is het, gaat door ten huize Malpertuus in de Vossenbergsstraat te Hasselt op zaterdag 11 oktober 1980 (zie op het kaartje onderaan).

Het programma, tot stand gekomen door de samenwerking tussen Pol Evers en René Martens en je weet, die kennen het- ziet eruit als volgt:

- 14.00 uur: aankomst en blij weerzien van de deelnemers;
- 14.30 uur: aanspraak door voorzitter Roger Schoebben;
- 15.00 uur: vertrek voor en wandeling met zijn allen te samen; bij regenweer wordt ons een diamontage aangeboden door Ivo Hendriks onder de titel: De natuur bij ons.
- 17.00 uur: allemaal terug van weg geweest voor een gezellige babbel bij een fris drankje, aangeboden door de Werkgroep. Wie even naar huis wil heeft nu de tijd.
- 18.00 uur: feestrede door Pater Landewald, nestor van de Limburgse natuurbescherming.

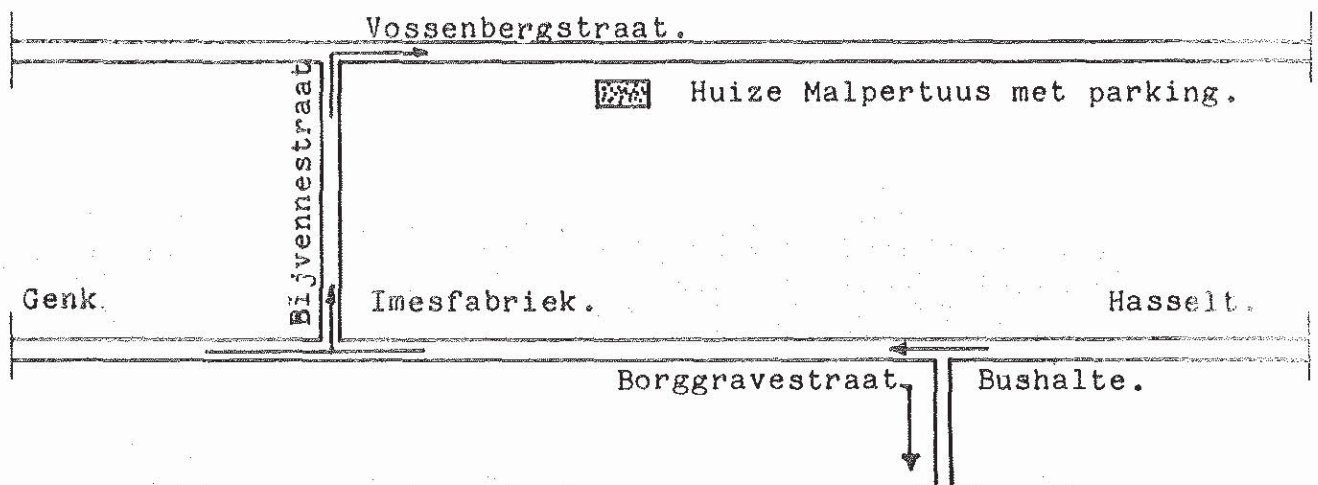
Koud buffet met drank voor de ganse avond inbegrepen. 250 frank per persoon tussen de 10 en de 99 jaar. De anderen mogen gratis meesmullen.

- 19.00 uur: tijd voor een gezellige babbel tussen pot en pint naar keuze. Gelegenheid voor een dansje bij wat rustige muziek. Geen gepoespas met de kledij; zoals we waren bij de wandeling, zo blijven we erbij.

Om alles fijn te kunnen regelen, vragen wij U in te schrijven vóór 25 september door storting van 250 frank per persoon op ons rekeningnummer 235-0010248-75 met vermelding: FAMILIEFEEST 10 JAAR NATUURGIDSEN.

Iedereen, maar dan ook iedereen, zelfs diegenen waarvan we in lang niets meer hebben gehoord en gezien, nodigen we heel speciaal uit tot deelname aan deze heuglijke viering op basis van vriendschap en inzet voor een betere, leefbare wereld voor ons en onze kinderen.

Het Bestuur van de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen.

PROGRAMMA

GROENE 10-DAAGSE PEER

1. VRIJDAG, 03 OCTOBER 1980.

PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: Academische zitting:

- 20.00 uur: welkom: Jef Leijssen.
- 20.05 uur: Wat deed Isis in 10 jaar: Leon Bergmans.
- 20.10 uur: Wat deden de Natuurgidsen in 10 jaar: Roger Schoebben.
- 20.15 uur: Feestrede voor Isis: Herman delaunois, voorzitter BBL.
- 20.25 uur: Feestrede voor Natuurgidsen: G. Van Steenberghe, CVN.
- 20.35 uur: Voorstelling van de dichtbundel: Beleving:
Roeland Dirikx, secretaris BBL Vlaanderen.
- 20.45 uur: Muzikaal intermezzo: Capilla Flamenca: aangepaste oude muziek op oude instrumenten; presentatie: H. Baeten.
- 21.05 uur: diplomering van de 10de lichting natuurgidsen, cursus Peer, 1980.
- 21.25 uur: Toespraak door de voorzitter van de Cultuurraad van Peer en opening van de tentoonstelling: NATUUR, INSPIRATIE-
BRON IN DE KUNST. Stellen ten toon:
Jeff Gielen: Monumentale keramiek;
Maggie Houben: Tekstiele weefsels;
Jules Van Hurk: grafiek;
Frank Van Houtte: gebruikskeramiek.
- 21.35 uur: alternatieve receptie, bereid en aangeboden door de vrouwelijke natuurgidsen. Rondgang langs de tentoonstelling en de boekenstand.

2. ZATERDAG, 04 OCTOBER 1980.

- 09.00 uur: WANDELING DOOR DE VALLEI VAN DE BOLLISSEBEEK:
beekdal, beemden, houtkanten; laarzen noodzakelijk.
Vertrek: a/d spoorwegovergang op de weg van Wijchmaal-Eksel.
Gidsen: Germaine Cox, Rik Meylaerts.
- 20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: Dia-montage in overvloeiing:
DE Vallei van de Dommel door Lambert Theeuwis.

3. ZONDAG, 05 OCTOBER 1980.

- 14.00 uur: PROVINCIALE WANDELING: minimum 50 natuurgidsen leiden de mensen rond door allerlei biotopen van Limburg.
- 14.00 uur: WANDELING DOOR DE VALLEI VAN DE DOMMEL:
beekdal, beemden, naald- en loofbos, houtkanten; laarzen.
Vertrek: Hoeve Van de Cruys, Schansstraat, 4, Kleine-Brogel.
Gidsen: Leon Bergmans, Fons Van Dijk.

4. MAANDAG, 06 OCTOBER 1980.

- 20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: bezinningsvergadering voor de leden van Werkgroep Isis over het verleden, het heden en de toekomst.

5. DINSDAG, 07 OCTOBER 1980.

- 13.30 uur: ST. LAMBERTUS COLLEGE, PEER: film: Jonathan Seagull.
- 20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: voordracht: Kernenergie en haar negatieve gevolgen: VAKS.

5. WOENSDAG, 08 OCTOBER 1980.

- 14.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER:
Poppenspel: Het bos moet weg door Hasseltse Tiel.
Proclamatie van de tekenwedstrijd voor de lagere scholen.
Ballonwedstrijd met natuurboodschap.
- 14.00 uur: WAUBERG, PEER:
Wandeling voor de jongeren naar Siberië: beemden, weiden, hagen.
Vertrek: aan de Lagere School Wauberg, Meeuwer Baan, Peer.
Gidsen: Brunilde Taens, Reinilde Van Buel.

20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER:
Bloemschikken door Amanda Paredis.
Eerste les in een reeks van 15 lessen.

07.DONDERDAG: 09 OCTOBER 1980.

20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: voordracht: Meer Gezondheid
door een betere leef- en voedingswijze: Fred Gyselinkx.

8.VRIJDAG, 10 OCTOBER 1980.

10.00 uur: AGNETENDAL, PEER: film: Jonathan Seagull.
14.00 uur: ST.LUTGARDISCOLLEGE, PEER: film: Jonathan Seagull.
20.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: film: Jonathan Seagull.

9.ZATERDAG, 11 OCTOBER 1980.

09.00 uur: WANDELING DOOR DE VALLEI VAN DE AA-BEEK/
beekdal, beemden, houtkanten, heide; laarzen gewenst.
Vertrek: kruispunt Reppeler weg/Laarder dijk: Grote-Brogel.
Gidsen: Paul Capals, Mia Vandeweyer.
14.00 uur: FAMILIEFEEST VAN DE WERKGROEP LIMBURGSE NATUURGIDSEN:
leiding: Lilliane Dedroog, Pol Evers en René Martens;
plaats: Huize Malpertuus, Vossenbergsstraat, Hasselt.
14.00 uur: familiewandeling in diverse natuurgebieden rondom;
18.00 uur: feestmaal in familie;
20.00 uur: gezellig samenzijn met drank, muziek en dans.

10.ZONDAG, 12 OCTOBER 1980.

09.00 uur: PAROCHIAAL CENTRUM, PEER: voorstelling van de touris-
tische gids: De Molenroute door de Dommelvallei. Deze uit-
stap kan te voet, met de fiets of met de wagen gebeuren.
10.00 uur: Wandeling door de Dommelvallei te Peer;
12.30 uur: Lunch in de Wedelse Watermolen te Overpelt;
14.00 uur: Bezoek a/d Sevenswindmolen i/h St.Odapark te Overpelt.
15.30 uur: Wandeling door het Hagevenreservaat te Neerpelt.
17.00 uur: Slot aan de Verkeerde Lieve Heer.

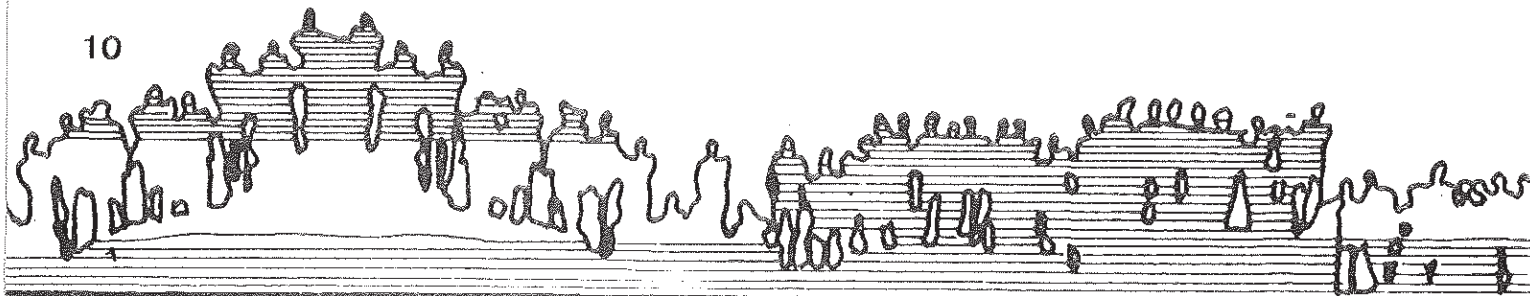
Naar aanleiding van deze groene 10-daagse wordt een jubileumnummer
uitgegeven voor Natuur en Milieu van Werkgroep Isis en Erica van de
Werkgroep Limburgse Natuurgidsen. Het is een productie in samenwer-
king tussen de beide Werkgroepen en wordt aangeboden ter gelegenheid
van de Academische Zitting op Vrijdag, 03 oktober 1980 Te Peer.

Ontwerp en coördinatie van het programma: Jef Leijssen.

Steun: Bloemist Gielen- -Doe het zelf Gielen.

DE DOOD IS EEN STIMULANS OM EEN LEVEN ZO VOL MOGELIJK TE MAKEN.

*****Caro Van Eyk*****

VORMINGSACTIVITEITEN

ZONDAG, 07 SEPTEMBER 1980: STUDIEWANDELING.

Op deze dag gingen de natuurgidsen, die de mensen van Limburg willen rondleiden op de Nationale Natuurbeschermingsdag te Matagne nog eens ter studie.

ZONDAG, 21 SEPTEMBER 1980, NATIONALE NATUURBESCHERMINGSDAG TE MATAGNE.

Alle mensen, die hebben ingeschreven door middel van een betaling op de rekening van Cécile Ulenaers (als je nu nog rap belt -73.52.79- dan kan je misschien nog mee) en die hun groene hart op de juiste plaats dragen, die gaan vandaag met de bus naar Matagne in de provincie Namen.

Programma: 10.00 uur: Bijeenkomst te Matagne-la-Grande.
 10.15 uur: Morgenwandeling door een beukebos en over een kalkgrasland
 12.00 uur: Middagrust te Vierves-sur-Viroin.
 14.00 uur: Officiële manifestatie in het Ecologiecentrum
 15.00 uur: Namiddagwandeling over het natuurpad van dit Centrum.

ZONDAG, 28 SEPTEMBER 1980, CAESTERT EN KANNERBOS.

We brengen onder de gewaardeerde leiding van de mannen van Riemst een bezoek aan de omgeving van Caestert. Onder de grond hopen we op een ontmoeting met vleermuizen en boven de grond ontdekken we de rijkdom van de kalkflora. Dus: Jezuietenberg ondergronds met laarzen, trui en lamp; Kannerbos bovengronds met laarzen, kijker en gidsen.

Samenkomst: 9.00 uur aan de kerk van Kanne. Einde: 12.30-13.00 uur.

VRIJDAG, 3 TOT EN MET ZONDAG 12 OCTOBER 1980: GROENE 10-DAAGSE TE PEER.

Zie het programma, aangeboden een paar bladzijden naar voren.

ZONDAG, 19 OCTOBER 1980, PADDESTOELENWANDELING.

Met de joviale kerel die Rik Libbot is, een man waar we nooit vergeefs beroep op doen, onderzoeken we wat we (nog) kennen van paddestoelen. U weet wel, die heerlijke verschijnselen in alle kleuren en vormen, die er voor zorgen dat alle afval herleid wordt tot bouwstenen van de natuur. Recyclagemodel. Waar? Op het Domein Bokrijk, parking aan het kasteel.

Wanneer? Om 9.00 uur stipt.

Waarmee? Met laarzen, paddestoelengidsen en een goed humeur.

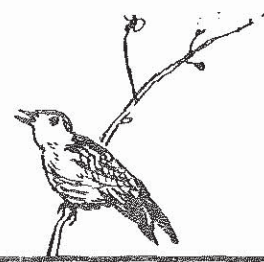
ZONDAG, 14 DECEMBER 1980, REIS NAAR ZEELAND.

Dit wordt weer één van die fijne dagen, zoals ze al elk jaar geweest zijn trouwens. We bezoeken kreken, plassen, zee-armen en meren. Heerlijk zullen we uitwaaien en misschien ook wel uitregenen. Dus: laarzen, dikke truien, waterdichte kleding, enz.. Misschien zit er ook wel een vogeltje, wie weet. Dus: kijker en gidsen. En hoger dat men daarvan krijgt. Dus: eten meenemen. Toch gaan we wel ergens een pintje drinken. Dus: geld meenemen. En dat gebeurt allemaal onder de leiding van die goeie ouwe Pol Evers.

Wie 300 frank stort op de rekening van Cécile Ulenaers mag mee met de bus die om 7.30 uur vertrekt aan de Kanaalkom te Hasselt. Rap wezen, anders kan je niet mee, want we gaan maar met één, jaja maar één bus.

Programma: Hugo Vanderlinden.

INFORMATIE

mededeling 1: BOOMPLANTINGSACTIE 80.

De energieschaarste veroorzaakte een rush naar houtkachels en brandhout. Bossen, boomgaarden en houtwallen werden de slachtoffers van het barbarisme der houtrage. Enorme ravages werden aangericht en sloegen schrijnende wonden in het landschap. De Stichting Limburgs Landschap (S.L.L.) wil vooruit zien en organiseerde daarom een massale boomplantingsactie.

In de maanden oktober en november worden daarom alle Limburgers uitgenodigd mee te werken aan het behoud van het facet waaronder Limburg het best is bekend: de groene provincie. Daarom kan voor de aanplanting een keus worden gedaan uit een assortiment van 20 soorten die in ons aller landschap passen. Het zijn: berk, lork, lijsterbes, zomereik, beuk, hazelnoot, zoete boskers, linde, vlier, tamme kastanje, meidoorn en haagbeuk. Allen zijn te koop aan de eenheidsprijs van 20 frank per stuk, voor planten van 1 & 2 jaar.

Organisatie, propaganda en administratie gebeuren provinciaal, sortering en bedeling van het plantgoed gebeuren regionaal. De plaatselijke milieuverenigingen functioneren op 11 november als afhaalcentra van het plantgoed. Meer informatie volgt langs de pers. Inlichtingen worden U gegeven op: S.L.L.-boomplantingsactie 80, Berkenstraat, 7, 3520 Zonhoven. Telefoon: 011/81.30.97 of 81.30.19.

medeling 2: KRINGLOOPPAIER;

België verbruikt per hoofd 140 kilogram papier wat 23 % uitmaakt van de hoeveelheid huisvuil die wij per kop produceren. Voor de productie van papier zijn zijn enorme hoeveelheden grondstoffen, hout, water en energie noodzakelijk. De productie gaat gepaard met een enorme vervuiling van ons milieu.

Hergebruik van papier, een echt voorbeeld van recyclage, leidt tot een belangrijke vermindering van de hoeveelheid huisvuil en besparing van hout, grondstoffen, water en energie, zonder van de vervuiling te spreken die vermeden wordt.

Om aan dit euvel paal en perk te stellen is de S.L.L. gestart met de verkoop van allerlei kringloop-producten: schriften, schrijf- en cursusblokken, briefpapier en -omslagen, stencil-, offset- en copieerpapier.

Iedereen: groot- en kleinhandelaars, voortverkopers, bedrijven, scholen, verenigingen en particulieren die dit initiatief door de aankoop van papiervoorraad willen steunen, kunnen dit doen aan de meest gunstige voorwaarden. Wij, milieumensen, staan in alle geval achter dit initiatief, het landschap zal er wel bij varen. Inlichtingen en prijzen: S.L.L.-kringloop, Berkenstraat, 7, 2350 Zonhoven. Tel: 011/81.30.97 of 81.30.19.

mededeling 3: NATUURWEEK.

Het Davids-, Masereel-, Vermeylen- en Willemsfonds richten te Hasselt in het Cultureel Centrum, zaal Tamara, een tweede Natuurweek in van 13 tot 19 oktober.

De milieubewegingen doen vanzelfsprekend mee. De opbrengst zal te goede komen aan het B.N.V.R.-project: De Zwarte beek. Welkom.

mededeling 4: BETOGING.

Roger Arnhem, onvermoeibaar voorvechter van het coördinatie-comitee voor de bescherming van de vogels deelt ons mede, dat de B.V.B.V. voor de tweede keer overgaat tot de inrichting van een manifestatie tegen de jacht op de trekvogels langs de Franse kusten. Dat gaat door te De Panne-Bray Dunes. Op zaterdag 27 september vanaf 14.30 uur voorverzameling aan het monument van Leopold 1 te De Panne. De rest volgt vanzelf. Allen daarheen.

mededeling 5: CURSUS NATUUR - BEHEER

Mensen die zich willen inzetten voor het onderhoud van natuurreservaten en andere waardevolle biotopen kunnen daarvoor een speciale opleiding volgen, bestaande uit 7 zaterdagmiddagen en 3 praktijkdagen. Deze cursus wordt ingericht in het Centrum Borggraefe te Hasselt in de maanden oktober en november. Inlichtingen: B.N.V.R, Vautierstraat, 31, 1040 Brussel, tel/ 02/648.37.46. Inschrijving door storting van 650 frank op nummer 001-0671118-51 van hetzelfde adres. We hopen dat veel natuurbeschermers deze cursus zullen volgen.

mededeling 6: GAME FAIR.

Dit jaar en waarschijnlijk alle jaren die volgen zal op Pipersheim te Lanaken een nieuwe Game Fair doorgaan, een kermis die een winstgevende zaak blijkt te zijn voor de Limburgse Jagersvereniging. Wat nu gezongen, milieugroeperingen van Limburg????

mededeling 7: GELEGENHEDEN OM BIJ TE LEREN.

Zie de avonden ingericht naar aanleiding van de Groene 10-daagse te Peer.
26 november: Diareeks Pastorale: Auditorium te BREE, 19.30 uur.
05 december: Diareeks Pastorale: Cultureel Centrum Neerpelt; 19.30 uur.
12 december: Diareeks Pastorale: Parochieheem Meeuwen, 19.30 uur.
Vormingscyclus Natuurbakken-3avonden-Parochiaal Centrum Peer. 19.30 uur.
3, 10, 17 december.
Vormingscyclus Bloemschikken-15 avonden in 3 groepen. Natuurcentrum Isis, Rustoordlaan, 11, Peer. telkens vanaf 19.30 uur.
8 oktober in het Parochiaal Centrum Te Peer 19.30 uur.
15, 29 oktober i/h natuurcentrum van Isis.
12, 26 november: Idem.

BEZINNING

DE ANTI-ATOOMMANIFESTATIE TE MOL, OP ZATERDAG, 25 OCTOBER 1980.

DATUM.

De organisatie van deze gezamenlijke actiedag met klemtoon op vreedzaamheid, is een verlengstuk van de manifestatie: "DOEL-bewust-STOPPEN", die in 1979 doorging te Doel bij Antwerpen. Deze gebeurtenis, want dat is het, was te Mol gepland voor Pinksteren. De voorbereidingstijd was echter te kort en de datum ongeschikt. De actiedag werd daarom verschoven naar zaterdag, 25 oktober 1980.

THEMA.

Het thema voor deze geweldloze actiedag is tweërlei:

In het algemeen moet deze Mol-manifestatie gezien worden als een globaal protest tegen de steeds verder gaande kernenergie-activiteiten, tegen de uitbreiding van het kernwapen-arsenaal die er onafscheidelijk mee verbonden is en tegen de atoomstaat die een bedreiging is van de democratische verworvenheden.

In het bijzonder is deze vreedzame betoging gericht tegen de sterke concentratie van kerninstallaties te Mol en haar grensoverschrijdende gevolgen; tegen de plannen om de nucleaire opwerkingsfabriek Eurochimic te Dessel te heropenen; tegen het stockeren van radio-actieve afval in de Kempense kleilagen op 200 meter diepte.

Drie facetten, waar elke bewoner van de Antwerpse en de Limburgse Kempen alle dagen, geweten of niet, mee te maken hebben en de gevolgen van zullen dragen. Iedereen, zowel arm als rijk, zowel jong als oud.

PROGRAMMA VAN ZATERDAG, 25 OCTOBER 1980.

1. Een groots informatie-festival in het centrum van Mol. Hier is alles mogelijk wat kadert in het opzet. We denken aan: visueel uitbeelden van de problematiek, info-stands, muzikale optredens, ludieke happenings, dia-, video- en filmvoorstellingen, theater op straat, in zaal in speak-corners. Iedereen kan zijn ideeën kwijt op de manier die hij verkiest.

2. Een wandeling naar de plaats des onheils van waaruit men een algemeen zicht heeft op de installaties. Daarna terug naar Mol voor korte toespraken die het geval in een juist daglicht stellen.

3. Een culturele benefiet-avond om de zaak te betalen, want daar zijn hopen geld nodig. Er zullen muzikale optredens zijn van bekende en geëngageerde groepen in een tent op een terrein te Mol.

MANIFESTVERANTWOORDING.

Het ontwerp is het resultaat van een poging om een eisenprogramma voorop te stellen dat, gezien de grensoverschrijdende situatie, in Nederland en in België kan worden aangeboden. Het manifest draagt een erg regionaal karakter, waarbij sterk wordt ingegaan op de Kempense problematiek. De globale eisen werden min of meer vaag gehouden, maar zullen in de toespraken wel aan bod komen.

Een te radicaal eisenprogramma werd vermeden om toe te laten dat zoveel mogelijk organisaties het kunnen onderschrijven. Ten slotte kan worden gezegd, dat het een inventaris is van bemerkingen gemaakt door alle meewerkende organisaties. Een democratisch voorbeeld dus.

MOL-MANIFEST

KEMPENSE KLEI, ATOOMVRIJ. EUROCHIMIC BLIJFT DICHT.

Mol, gelegen in de Belgische Kempen, is het Centrum van de Belgische kern-industrie. Hier, op minder dan 35 kilometer van grote steden als Turnhout, Tilburg en Eindhoven, treft men enkele zeer belangrijke schakels aan van de splijtstofcyclus.

Het is één van de grootste concentraties van kern-energie-activiteiten in West-Europa, zoniet degrootste.

In dit gebied bevinden zich: de splijtstofstavenfabriek FBFC, Belgo-Nu-claire, het SCK(studiecentrum voor kernenergie), Eurochimic en een onderzoeksproject voor de opslag van radio-actief afval in de ondergrondse kleilagen.

De twee laatstgenoemde zijn de meest opvallende activiteiten en vormen de hoofdpunten van protest voor de Belgische en Nederlandse Anti-kernenergie-groepen. Met de gedachte: RADIO-ACTIVITEIT KENT GEEN GRENZEN hebben zij zich verenigd om op 25 oktober 1980 te Mol een grote internationale demonstratie te organiseren.

GEEN HEROPENING VAN DE OPWERKINGSFABRIEK EUROCHIMIC TE DESSEL.

In Dessel, op enkele kilometers van het Centrum van Mol, staat de opwerkingsfabriek Eurochimic. Deze internationale fabriek, die mede door Nederland werd gefinancierd, staakte haar bedrijvigheid in 1974, na acht jaar exploitatie. De Belgische overheid heeft intussen de fabriek overgenomen om Eurochimic opnieuw in werking te stellen ten behoeve van het eigen kernenergie-programma. In deze fabriek zouden de sterk radio-actieve splijtstoffen afkomstig uit de kerncentrales worden "opgewerkt"; d.w.z. het uranium wordt hier van het hoog radio-actief afval gescheiden.

-Opwerking is een gevaarlijke, delicate en onvolgroeide technologie. In geen enkele opwerkingsfabriek waar ter wereld ook wordt op industriële schaal splijtstof opgewerkt, afkomstig uit licht-water-reactoren zoals b.v. Doel en Borssele. Enkel in de Franse fabriek te La Hague worden jaarlijks enkele tientallen tonnen verwerkt.

Onder deze omstandigheden is de heropening van de verouderde Eurochimic-installatie een gevaarlijk avontuur, zowel voor de arbeiders als voor de omwonenden. De werknemers van La Hague hebben trouwens geregeld gepestteerd tegen de miserabele arbeidsomstandigheden in deze fabriek.

--Een opwerkingsfabriek hoort niet thuis in een dichtbevolkte streek als de Kempen. Opwerkingsfabrieken lozen grote hoeveelheden radi-actieve stoffen in het leefmilieu. Een ongeval met een opslagtank voor vloeibaar hoog radio-actief afval kan zulke rampzalige gevolgen hebben als een ongeval in een centrale.

---De heropening van Eurochimic biedt geen oplossing voor het opslagprogramma van de bestraalde splijtstofstaven, omdat haar capaciteit onvoldoende is om alle splijtstof uit de Belgische kerncentrales op te werken. Daarentegen is uitbreiding van de fabriek tot 300 ton per jaar onaanvaardbaar wegens de hiervoor genoemde risico's voor mens en milieu. Opwerking is bovendien niet direct noodzakelijk om het probleem van het reeds geproduceerde, hoog radio-actief afval op te lossen.

----Het via opwerking afgescheiden uranium en plutonium kan weliswaar 15 hergebruikt worden in kern-reactoren zoadt aldus op het gebruik van de schaarse uraniumvoorraden kan worden bespaard. Een dergelijke recuperatie is momenteel echter geen noodzaak, zelfs niet in het kader van het Belgisch kernenergie-programma. Bovendien kan het economisch voordeel van een dergelijke recuperatie sterk worden betwijfeld. Opwerking dient slechts om de uitbouw van een ambitieus kernenergie-programma, waaronder kweekreactoren mogelijk te maken.

-----Gezien de enorme technische problemen waarmee de opwerking te kampen heeft en gezien de veiligheidsrisico's, zowel voor de arbeiders als voor de bevolking, eisen wij dan ook: GEEN HEROPENING VAN DE OPWERKINGSFABRIEK EUROCHIMIC.

-----GEEN OPSLAG VAN RADIO-ACTIEF AFVAL IN DE KEMPENSE KLEILAGEN.

Het onderzoek naar een oplossing voor het radio-actief afval is eenzijdig gericht op het ontwikkelen van een opslagmethode voor "opgewerkt afval", afkomstig van de opwerkingsfabriek. Op de terreinen van Eurochimic plant men de bouw van een verglazingsinstallatie om het afval in glasblokken in te smelten. Er bestaat grote onzekerheid over de duurzaamheid van glas als verpakkingsmateriaal, aangezien dit gedurende honderde jaren bestand moet zijntegen vrijkomende warmte en radio-actieve straling. Wij eisen dat het onderzoek wordt gericht op de opslag van niet "opgewerkte" splijtstofstaven in hun geheel.

Het S.C.K. onderzoekt de mogelijkheid om, na tussentijdse bovengrondse opslagperiode van 30 jaar, de afvalcontainers op te bergen in de kleilagen van de Kempen op een diepte van 200 meter. Het afval, geproduceerd door de Belgische kerncentrales alleen over een periode van 30 jaar, zou aldus ondergronds een oppervlakte beslaan van 112 hectaren. Een radio-actieve besmetting van de bodem is hierbij op den duur niet meer uit te sluiten. Het grondwater, uiteindelijk het drinkwater voor mens en natuur, kan dus ook besmet raken.

De ondergrondse opslag van radio-actief afval, of dit nu in zoutkoepels of in kleilagen gebeurt, is uiteindelijk een "oncontroleerbare" opslagmethode die onvoldoende waarborgen biedt voor de toekomst. De gezondheid van de toekomstige generaties mag niet op het spel worden gezet.

Gezien het gevaar van een radio-actieve bodemverontreiniging eisen wij daarom: GEEN ONDERGRONDSE OPSLAG VAN KERNAFVAL IN DE KEMPENSE KLEILAGEN.

-----HERPROGRAMMERING VAN HET STUDIECENTRUM VOOR KERNENERGIE.

De activiteiten van het Studiecentrum voor Kernenergie (S.C.K.) en Belgo-Nuclaire, waarin het S.C.K. voor 50 % participeert, liggen hoofdzakelijk op het vlak van ontwikkeling van de snelle kweekreactor en de productie van plutonium-splijtstof. Het nucleaire onderzoek op het gebied van de snelle kweekreactor moet gestopt worden. De Belgische en Nederlandse deelname aan demonstratieprojecten zoals de SNR-300 te Kalkar en de Super-Phenix te Malville, moeten worden gestopt.

Wij eisen dat het S.C.K. wordt omgevormd tot een Energie-Onderzoek-Centrum met als hoofdactiviteit onderzoek naar niet-nucleaire energie-vormen zoals energiebesparing, stadsverwarming, steenkoolvergassing en andere alternatieve energiebronnen.

-----HET BEHOUD VAN DE WERKGELEGENHEID IN DE KEMPEN.

De bevolking in de Belgische Kempen mag niet de dupe worden van de gevaren van de kernenergie, maar mag ook niet door werkloosheid worden bedreigd. Wij zijn er ons van bewust, dat in het arrondissement Turnhout circa 2500

mensen dagelijks hun brood verdienen in de nucleaire sektor. Bij de omvorming van het S.C.K. tot een Energie-Onderzoek-Centrum moet de werkgelegenheid van allen die momenteel werkzaam zijn op het S.C.K. of bij de Nucleaire verzekerd blijven.

Daarnaast moeten andere initiatieven worden genomen om de werkgelegenheid in deze streek te behouden en zelfs uit te breiden. De glasproductie te Mol kan bijvoorbeeld geïntendeerd worden op devervaardiging van isolatiemateriaal, terwijl ook een diepgaand onderzoek naar de alternatieve vormen van energie arbeidsplaatsen kan opleveren. Kortom; er is werk over. DAAROM EISEN WIJ EEN VOLLEDIG BEHOUD VAN DE WERKGELEGENHEID IN DE KEMPEN.

VOOR EEN DEMOCRATISCH ENERGIEBELEID DAT MILIEUVRIENDELIJK IS.

Wij geloven dat de enorme beveiligingsmaatregelen bij de kernenergie en -industrie een ernstige bedreiging zullen vormen voor de democratie. De bewaking van de kerncentrales van Doel en Tihange door het Belgisch Leger en de beknutting van het stakingsrecht van de arbeiders in deze centrales, zijn aanwijzingen in die richting.

Wij eisen dat het energiebeleid op een volledige democratische manier wordt gevoerd. De voortzetting van het kern-energieprogramma moet ter discussie worden gesteld in het parlement.

Wij eisen daarom een echte openbare energie-discussie om aldus te komen tot een democratisch, milieu-vriendelijk energie-beleid.

STOP DE ATOOMBEWAPENING.

Het in de handel brengen van plutonium, de grondstof voor atoomwapens, verhoogt het risico van een oncontroleerbare verspreiding van atoomwapens. Daarom is het belangrijk dat het plutonium niet uit de splijtstofstaven wordt afgezonderd. Met andere woorden: geen opwerking. Het protest tegen kernenergie is in belangrijke mate ingegeven uit vrees voor de verspreiding van kernwapens.

Daarom eisen wij in het algemeen: stopzetting van de ontwikkeling van alle atoomwapens en de ontmanteling van de bestaande wapens. En dat in alle landen. In het bijzonder eisen wij het niet installeren van kernraketten, noch in West-Europa, noch elders in de wereld.

BESLUIT

Wij eisen: GEEN HEROPENING VAN DE OPWERKINGSFABRIEK EUROCHIMIC.
 GEEN OPSLAG VAN RADIO-ACTIEF AFVAL IN DE KEMPENSE KLEILAGEN.
 HERPROGRAMMERING VAN HET STUDIECENTRUM VOOR KERNENERGIE.
 BEHOUD VAN DE WERKGELEGENHEID IN DE BELGISCHE KEMPEN.
 EEN DEMOCRATISCH, MILIEUVRIENDELIJK ENERGIEBELEID.
 STOP DE ATOOMBEWAPENING.

DE FINANCIËLE KANT VAN DE MOL-MANIFESTATIE.

De organisatie van DOEL-bewust-STOPPEN in 1979 te Doel bij Antwerpen, kostte de inrichters zo'n slordige 700.000 frankskens. Er is dus voor zulke betoging enorm veel poen nodig. Vooral de voorfinanciering is een probleem. Hoe is dat op te Lossen?

Die midelen zijn zeer eenvoudig en klassiek te noemen: giften en garantiebedragen.

-Giften zijn ter beschikking gestelde geldsommen die bateloos worden afgestaan. Zij hoeven door de inrichters niet te worden terug betaald. Zij zijn natuurlijk het meest welkom en worden in de grootste dank aanvaard.
 -Garantiebedragen zijn sommen, die na afloop van de manifestatie procentueel worden terug betaald door de inrichters in functie van de verworven inkomsten op de dag van het grote gebeuren. Voor Doel werd dat voor 100 % verwezenlijkt. Dat wijst op grote verantwoordelijkheid en consequentie.

-Wie wil steunen en een beetje van zijn overwelvaart wil afstaan voor de beveiliging van onze toekomst, kan zijn bedragen storten op nummer: 001-0980202-93 van Mol-Manifestatie-Antwerpen met vermelding "Gift" of "Garantiebedrag". Van dit laatste wordt een bewijs afgeleverd. Dank bij voorbaat.

BEDENKINGEN VAN DE SAMENSTELLER.

Destijds heeft de Kempense bevolking, zich na heel lang aarzelen -en dan waren het nog alleen maar de jonderen die meededen- aangesloten bij de verzetsacties tegen de A24, dat onvolprezen voorbeeld van voldongen-feit-politiek. Helaas, het was te laat. De slimmerds hadden gauw enkele bruggen gelegd. En onze politiekertjes dierven ze niet meer te laten afbreken. Later werd die A24 doorgedrukt onder de vermomming van de Noord-zuid-verbinding,; een even overbodig project dat de ganse streek heeft vernield. En dat volgende stuk komt er ook. Ondertussen belandden een paar kopstukken door hun overhaaste corruptie in de gevangenis, waar ze nu mediteren over de manier hoe de centen van de gemeenschap kunnen worden geïnvesteerd. Het eenzijdig beweging van de rechterhand naar de linkerzak is ongetwijfeld zo groot geweest dat men er niet meer kon of durfde langs kijken. Nog maar eens bewijs hoe met het geld van de gemeenschap wordt gesold. De echte verantwoordelijken zullen wel weer niet worden geknipt.

Wat mol betreft rijzen gelijkaardige vragen. Hoe is die doldrieste houding tegen beter weten in anders te verklaren? Is het niet genoeg dat de belangengroepen -want zij dirigeren alles- onze lucht verpestten, ons drinkwater bevuilen en onze grond bezoedelen? Moet het nageslacht nu ook worden geofferd aan hun hebzucht en eigenbelang? Is het bovendien geen schande, dat het initiatief tot verzet weer moet komen uit de Antwerpse hoek? Met alle respect daarvoor, maar wanneer gaan wij eens voor onszelf zorgen? Hebben de brave Limburgertjes niet lang genoeg hun kop in het hete zand gestoken?

Voor alle Glimburgers in het algemeen, maar voor de Kempenaars in het bijzonder is hier de kans om het juk van de onderdanigheid af te schudden, te laten zien dat de grens is bereikt van het gelaten ondergaan, eindelijk te laten voelen dat wij er genoeg van hebben te worden gemanipuleerd als een kudde schapen dat naar de ondergang wordt geleid, recht te eisen voor een energieprobleem dat er in feite geen is maar als zodanig wordt voorgesteld, Te laten horen dat wij geen tweede Harrisbourgh met een evacuatie van de ganse streek wensen, om vooral te laten weten dat wij een toekomst willen met gezonde en normale kinderen in een maatschappij die nog leefbaar is.

Wil je meer horen over deze problematiek? Kom dan naar de voorlichtingsvergadering die Isis in het kader van de groene 10-daagse inricht in het Parochiaal Centrum achter de hoofkerk te Peer-Centrum op dinsdag 7 oktober 1980 vanaf 20.00 uur. Daar zal door de experts van VAKS de koe een koe worden genoemd. Daar zal op elke vraag een duidelijk antwoord worden gegeven.

VERANTWOORDING VAN DIT ARTIKEL.

De teksten zijn een synthese van de informatie van VAKS.

Het Mol-Manifest is integraal overgenomen.

De samenstelling en de bedenkingen zijn van Jef Leijssen.

KEMPENSE KLEI, ATOOMVRIJ.

anders gaan we d'er allemaal aan.

STOP DE ATOOMBEWAPENING, WEG MET DE KENRAKETTEN.

DE VERBRANDINGSOVEN TE HOUTHALEN.

In de verbrandingsoven die te Houthalen door de I.V.N.W.L. (Intercommunale voor vuilverwerking van Noord- en West-Limburg) zal gebouwd worden, zal het huisvuil van de volgende gemeenten verbrand worden: Beringen, Halen, Ham, Hamont-achel, Hechtel-Eksel, Herk-de-Stad, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Lummen, Neerpelt, Overpelt, Peer, Tessenderlo, Zonhoven. In deze gemeenten zal er geen selectieve ophaling door verenigingen (van glas of papier) meer mogen gebeuren. In de statuten van de I.V.N.W.L. (art 10) staat immers duidelijk dat de Intercommunale het alleenrecht heeft op het huisvuil. Indien men plaatselijk selectief gaat ophalen, dan dient de winst naar de I.V.N.W.L. te gaan. Kwestie van solidariteit en zo.....

We zijn het er wel allemaal over eens, dat verbranding de radicaalste en duurste oplossing is voor het verwerken van afval. Volgens de gegevens, die we hebben kunnen verzamelen, kost een verbrandingsoven ongeveer 500 miljoen frank (een oven voor 65.000 ton per jaar). Voeg daar nog de 250 miljoen bij voor de centrale voor het opwekken van de electriciteit uit de warmte, dan komen we tot een vrij groot bedrag. Over deze cijfers hoeven we ons volgens de voorstanders geen zorgen te maken: de Overheid financiert voor 60 % de hele opzet. Radicaal is deze oplossing eveneens: Naast een hoeveelheid energie, een weinig ijzer en een grote hoop assen is er niets te recycleren.

Nu kan men natuurlijk stellen dat het positief is om de energie te recyclen, gezien de stijgende prijzen, eventuele tekorten, enz... Maar, men mag niet vergeten, dat indien de energieprijs stijgt, men ook meer moet betalen voor de afgewerkte producten (plastiek, metalen, papier, glas, enz...), want om tot afgewerkte producten te komen moet er ook veel energie gebruikt worden (voor het maken van 1 ton papier heeft men ongeveer 915 liter olie of equivalente energie nodig). Het is dus zeer nadelig om afgewerkte producten om te zetten in energie, want er gaat zowel grondstof als energie verloren; voor de aanmaak van 1 ton plastic heeft men 3 ton olie nodig, bij de verbranding van 1 ton plasticafval kan men ongeveer 300 kg omzetten in energie. Indien er nu afgewerkte producten terug in omloop gebracht worden, dan spaart men een hoop energie uit (1 ton papier uit afvalpapier gemaakt, bespaart ongeveer 415 liter olie.)

Economisch bekeken is het alles behalve rendabel om in Limburg 3 verwerkingsinstallaties te bouwen die niet op elkaar inspelen. Regio 1 en Regio 3 denken er wel aan om samen te werken: de kompost van regio 3 zou verwerkt worden te Hoelselt (regio 1) en een deel van het niet komposteerbaar materiaal van regio 1 zal gerecycleerd worden in regio 3. In regio 2, de I.V.N.W.L. huldigt men de idee: ieder voor zichzelf... Dat maakt enerzijds dat men niet op volle capaciteit kan werken (of gaat men ook industrieel afval verwerken???), en anderzijds gaat men de grondstoffen voor het ene bedrijf (bvb compost) vernietigen in het ander bedrijf (verbrandingsoven). Hieromtrent is er binnen de grenzen van de provincie blijkbaar nog het een en ander in een beter samenwerkingsperspectief te bekijken.

Meer en meer worden de mensen bewust gemaakt om minder afval te produceren en meer te recyclen. In regio 2 draait men de klok wel een heel stuk terug door de verbrandingsoven. Milieuvriendelijke initiatieven worden onmogelijk gemaakt en de I.V.N.W.L. zal geen bijkomende uitgaven doen om te recyclen, temeer daar er dan te weinig grondstof blijft voor de verbrandingsoven. Ook de investering van de verbrandingsoven maakt het onmogelijk om op korte termijn over te gaan op een alternatief procédé: pas na 25 jaar gebruik zullen de investeringskosten gerecupereerd zijn.

In verband met demogelijke verontreiniging is het laatste woord nog niet gezegd. Op wetenschappelijk terrein dient nog heel wat vorsingswerk verricht te worden, maar het staat nu al vast dat de verhoging van het percentage kunststoffen (plastiek) en zware metalen zoals kwik ook de verontreiniging van de restproducten zoals de rook en de asse zal verhogen. Nu reeds is het duidelijk dat bij verbranding van plastic er verschillende kankerverwekkende stoffen vrijkomen (organochloor- en benzeenverbindingen.)

Ook andere giftige stoffen zoals zoutzuur en fluorwaterstoffen worden gevonden in de asse van verbrandingsovens. Een Milieu-Effect-Rapport voor Houthalen wordt niet gemaakt en daarom baseren wij onze twijfels een beetje op het M.E.R. dat gemaakt is voor de verbrandingsoven te Diksmuiden. Dit rapport werd afgewerkt in 1979 doch nooit gepubliceerd. De metingen, geldend als basis werden uitgevoerd aan de verbrandingsoven van Roeselare. De belangrijke elementen kan men als volgt samenvatten: (M.E.R. Diksmuide, bladzijde 192 en verder....)

-De werkelijke emissies vertonen grote fluctuaties in functie van de tijd. Dit kan zowel te wijten zijn aan de globale werking van de oven als aan de variaties in de samenstelling van het huisvuil.

-De metingen gaven een gemiddelde stofconcentratie van 624 mg/Nm^3 bij 11 % O_2 in het natte rookgas. De daggemiddelden varieerden tussen ongeveer 200 en 1100 mg stof per Nm^3 bij 11 % O_2 .

-Deze waarden stijgen ver uit boven de Europese normen, waar men 100 mg/ Nm^3 bij 11 % O_2 als maximum toelaatbaar beschouwd.

Te Houthalen zal het toezicht op deze en andere normen gehouden worden door het I.V.N.W.L., de Arbeidsinspectie en door het ministerie van Volksgezondheid. Dat ons dit allasbehalve kan geruststellen is vrij duidelijk want daar weten de mensen van Tessenderlo en Eksel over mee te spreken.

Vervolgt.

Gust Feyen.

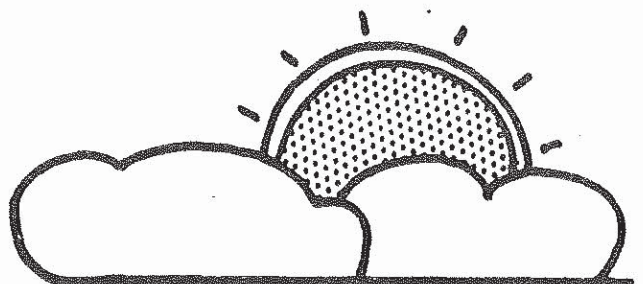
MANTELS VAN OCTOBER.

Een rillend scherm
van koperen blaren
spant zijn bronzen huid
over zilverzwarte linden.

Langbenige handen
met fijn getopte vingers
omhullen de blote schouders
met doorschijnende mantels.

In hun bouw van zwaar naar fijn
lijken zij wel vrouwen te zijn
die verzonken in gedachte
op de geliefde wachten.

Jef Leijssen.

MEN IS NOOIT TE OUD..... OM TE LEREN

MOSSEN, waar kan je ze vinden?

Deel 5.

De heide trekt vooral de liefhebbers van korstmossen aan. En wel op de eerste plaats onder de kostmossen de cladonia's of bekermossen. Deze spreken ook wel niet-ingewijden aan door hun eigenaardige vormen en tinten. Behalve de korstmossen houden ook een aantal bladmossen het uit op het dorre zand. We denken o.a. aan het ruig haarmos en het peermos.

5. MOSSEN OP ZANDGROND EN HEIDE.

Eerst hebben we het over de pas genoemde BLADMOSSEN.

Een zeer algemeen bladmosje op arme zandgronden is het Ruig Haarmos (6). Zodra het stuifzand wat getemd is door het buntgras, treedt al gauw het ruig haarmos massaal op en helpt mede het zand te binden. Je vindt de plantjes van hoogstens 3 cm hoog daar, als regelmatig gezaaid, op uitgestrekte plekken. Zij hebben zoals alle haarmossensoorten stijve blaadjes. Maar alleen onder de haarmossen draagt het ruig haarmos aan de top van ieder blaadje een lang, getand glashaartje. Dit zal wel volstaan als herkenningsteken. Zoek maar gerust naar vruchtbare plantjes. De mannelijke dragen aan de stengeltop een roodachtig "tulpje". De vrouwelijke tooien zich met een harig mutsje of huikje dat aanvankelijk vuurrood is en daarna geel wordt. Als gevolg van erge droogte kunnen de plantjes er als verschrompeld uitzien. Een regenbui doet ze weer opfleuren.

Een ander heibewonertje onder de bladmossen is het peermos (9). Het komt overal op zure, iets humusrijke veen- en zandgronden voor, maar ook in bossen en op walletjes en zelfs op verweerde muren en daken. Het peermos lijkt op het eerder beschreven purpersteeltje (dat trouwens ook pleksgewijze op zandgrond groeit) maar het is iets forser. Zijn blad versmalt geleidelijk tot aan de top die, in tegenstelling gave top van het purpersteeltje, gezaagd is. Een paar andere kenmerken zullen het de speurder gemakkelijk maken. Kijk naar de bebladerde stengel: hij is donkerrood. Zijn er kapsels, dan stijgt de zekerheid. De kapsels knikken. Zij lijken op kleine peertjes. Omdat ze bij rijpheid afvallen en hun lange kapselsteeltjes blijven staan, verraden die roodachtige mastjes "zonder vlag" de identiteit van ons bladmosje.

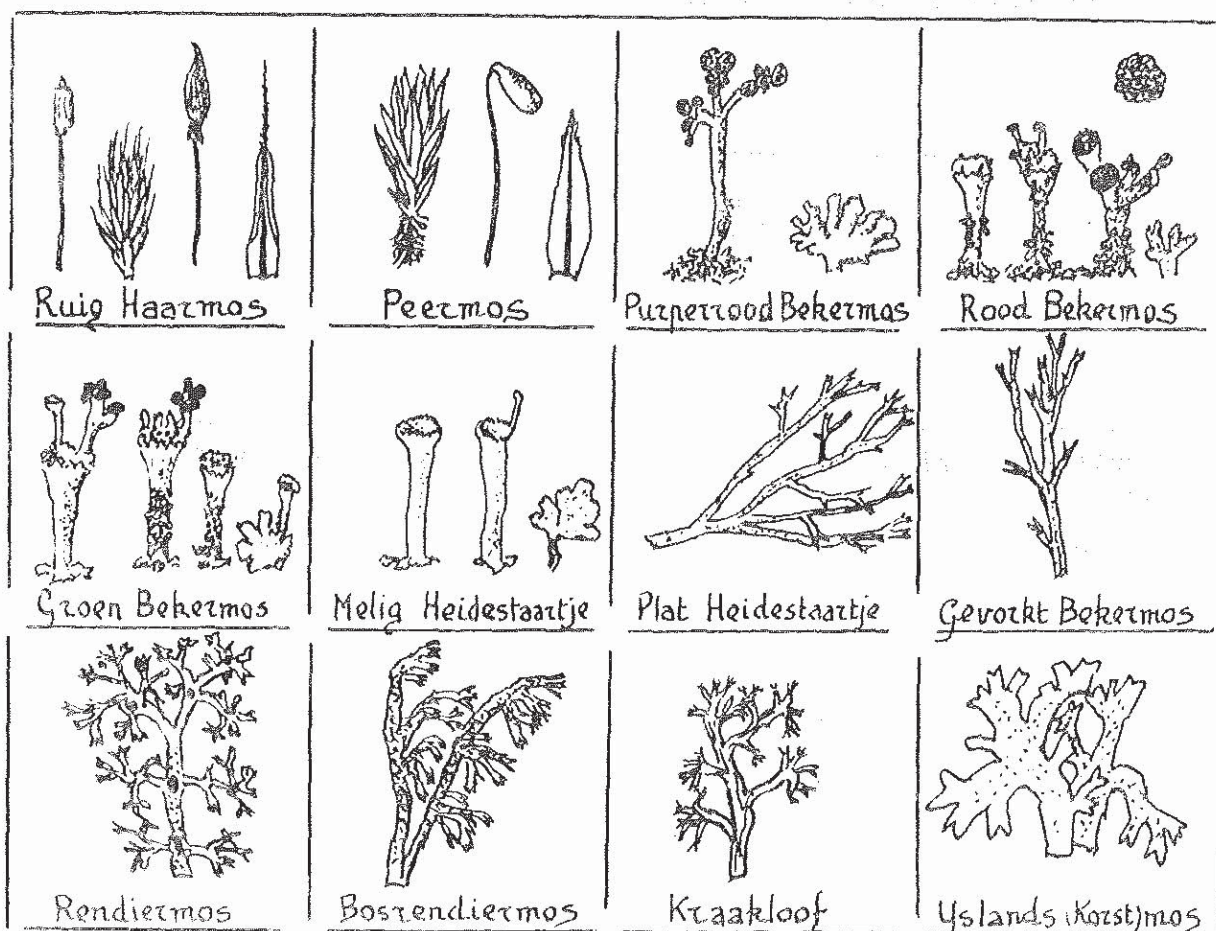
Uit de vrij grote verscheidenheid van KORSTMOSSEN die op de heide voorkomen schiften we een zestal cladonia-soorten. De algemene naam "bekermossen" die aan de cladonia's wordt gegeven kan misleiden. Hij doet aan een "beker" denken. Dit uitzicht hebben niet alle cladonia's. Maar alle bekermossen vormen hun apotheciën (sporenvoortbrengende organen) op speciale stelen die de naam "podetiën" kregene.

Een eerste kleinood op de dorre heide is het purrood bekermos (52).

Als Nederlandse naam vond ik ook "mager bekermos". De podetiën zijn inderdaad vrij dun, tot 3 mm dik. Aan de top zijn ze meetal vertakt en aanvankelijk glad., later korrelig en vaak gedeeltelijk met kleine blaadjes bezet. Aan de voet vind je vaak ook dergelijke thallusblaadjes. Behalve de purperrode apotheciën overheerst een witgrijsgroene tint. De knopvormige apotheciën worden slechts tot een paar mm dik.

Het rood bekermos (51) gelijkt sterk op het vorige. Let evenwel op de bekervormige podetiën die tot 5 cm hoog en méér dan 6 mm breed worden. Ook de apotheciën zijn gemiddeld breder dan bij de vorige soort. Hun kleur is scharlakenrood. De bekera's dragen soms spruitjes op de randen. Opvallend is het ruw, dicht korrelig en vaak bladerig uitzicht, vooral van het bovendeele der podetiën.

Deze kenmerken volstaan voor een eerste kennismaking met de twee algemene, roodkleurige cladonia's. Wie méér wil te weten komen over deze en andere cocciferae kan terecht bij: E. Hennipman, De Nederlandse Cladonia's, K.N.N.V.; C 24, Hoogwoud (N.H.). Dit werkje maakt de gebruiker ook spoorwjs in het aanwenden van "reagentia". Deze stoffen doen in het korstmos chemische kleurreacties ontstaan, die met zekerheid tot determinering van de soort kunnen leiden. Keurige illustraties verduidelijken bovendien de beschrijvingen.

Een andere cladonia-soort is het zeer algemeen groen bekermos(52). Hier geen rode, maar bruine apotheciën, die vrij algemeen gevormd worden op de korte spruiten of op de getande bekerrand. Het is een veranderlijk mosje, maar steeds herkenbaar aan zijn uitgesproken bekervorm en zijn meestal ruwe podetiën.

Voor een groen bekermos zou ook het melig heidestaartje (53) kunnen aangezien worden, ware het niet, dat bij dit korstmosje de volgende verschillen op vallen. De podetiën zijn bovenaan alleen maar melig bestoven en daarenboven erg witachtig. Bij het groen bekermos zijn die meestal grof korrelig en bebladerd en detint is meer groenachtig. Wel kan het melig heidestaartje ook spruitjes vormen op de bekerrand.

De volgende cladonia-soorten hebben vertakte podetiën en geen eigenlijke "bekertjes".

Het plat heidestaartje (54) herken je o.a. hieraan dat zijn vertakte en gladde podetiën vaak in de lengte iets afgeplat zijn. Hun kleur is grijsgroen, grijsblauw. Zij vormen vrij losse bosjes en liggen dikwijls neer op het substraat. Dit onderscheidt ze van de volgende soorten.

Het gevorkt bekermos (56) dankt zijn naam aan zijn regelmatige vertakkingen in twee, soms in drie, die eidelings meestal lengtegroeven of spleten vertonen. De bruine apotheciën, tot 1 mm groot, zitten gewoonlijk in groepjes op min of meer schermachtig gerangschikte zijtakjes.

Het rendiermos (57) groeit in zeer dichte, grijsgroene bosjes. Het richt zijn meervoudige vertakkingen naar alle kanten. De eidelingsse takken zijn niet of slechts weinig omgebogen. De oksels zijn open. Kleine rondachtige wratjes maken de podetiën iets ruw. Deze beschrijving geldt voor *Cladonia impexa*, dat we ons algemeen voorkomend rendiermos kunnen noemen. *Cladonia rangiferina* (het "echte" rendiermos) heb ik in onze Kempen nooit ontmoet.

In tegenstelling met die van het rendiermos zijn de eidelingsse vertakkingen van het bosrendiermos (58) naar één kant gericht en sterk omgebogen. De podetiën zijn min of meer glad.

Met het kraakloof (59) komen we terecht in een groep korstmossen met een struikachtige thallus. Houd een paar kenmerken in het oog. Het kraakloof heeft een donkere, bruinachtige tint. Het is kraakbenig tot hoornachtig en breekt gemakkelijk bij droogte (al krakend).

Om het ijslands korstmos (60) te leren kennen moet je terecht in het landduinengebied van Hechtel-Koersel en omgeving. Geen enkel korstmos vertoont een zo opvallend loofachtig uitzicht. Het vormt bovendien tot een decimeter hoge bulten. De glanzende, bruinrode, groenachtige lobben worden tot 2 cm breed.

Korstmossen hebben de faam aanduiders te zijn van een zuivere lucht. Je vind ze dan ook het meest op de heide en in lichte bossen. Zij behoren tot de verrukkelijkste kleinoden van onze dorre gebieden. Om ze te waarderen en voor hun behoud op te komen, rekenen de natuurvrienden op een schaar onbaatzuchtige mensen - 'naievelingen', smalen sommigen! - die nog gelukkig zijn met te kijken naar deze kleine "wonderen van de natuur".

Landewald Janssen o.f.m.

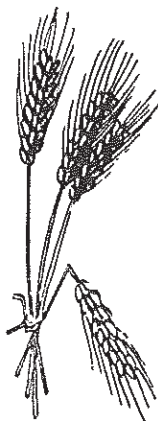
groen gebed.

VRIENDSCHAP SLUITEN MET DE NATUUR.

Lieve natuur,
blijf ons mensen nabij.
Gij zijt het brood, dat we eten.
Gij zijt ons bloed.
Gij zijt het huis waarin wij wonen.
Gij zijt onze huid.
Gij zijt de longen waarlangs wij ademen.

Blijf ons nabij,
want gij zijt het paradijs,
waarin we met debloemen
en met de vogels
juichen om het leven.

Phil Bosmans.

FIJNE WANDELPLEKJES

HET NATUURRESERVAAT "HEIDERBOS" TE AS.

Volgens het Koninklijk Besluit van 12 september 1970, verpacht de gemeente As een 14 ha 15 are 35 ca woest gelegen grond, genaamd "Heiderbos" en "Op de Gribbe" aan de Belgische Staat voor de periode van 30 jaar. Dit met het oog op het oprichten van het staatsnatuurreservaat "Heiderbos".

"Heiderbos" behoort tot het park van de Hoge Kempen en is tevens een gebied in onze provincie, waar de jeneverbesstruiken massaal en uniek voorkomen.

Het toezicht en de beheerswerken worden uitgevoerd door Waters en Bossen. In maart '78 werden verschillende bomen omgehakt, omdat de jeneverbesstruiken schaduwshuw zijn en zo zouden afsterven. Dit stellen we ook vast bij de struikheide die langzaam onder de bomen afsterft? Er werd een gordel van bomen gelaten rondom het reservaat, alsook enkele bomen (uitkijkpunten) in het gebied om de vogels de kans te geven zich te nestelen.

Later op het jaar, in augustus '78 verwijderde men een $\pm$ 5 cm dikke humuslaag. Vervolgens heeft men in november de jeneverbessen geplukt (blauwe 2e jaar) en ze stuk gewreven. Ze werden dan gezaaid op de gronden waar de humuslaag verwijderd werd. Men hoopt zo de jeneverbesstruiken voort te planten.

Het staatsnatuurreservaat kan men bereiken via de weg As-Opglabbeek (wegwijzers zijn aangebracht).

Er is een wandeling uitgestippeld van $\pm$ 1,5 km, hetgeen wel niet erg lang is, maar een uitstekende gelegenheid biedt, om op één van de talrijke rustbanken onder de afhangende takken van een oude den, stilletjes te mijmeren of te luisteren naar het gezang van de Geelgors, het trillende lied van de Veldleeuwerik of het luidruchtig gelach van de Groene Specht. Het geruis van de wind in de kruin van de jeneverbesstruiken geniet eveneens onze belangstelling, alsook de zoemende bijen en talrijke insecten, die op zoek zijn naar honing in de bloeiende struikheide. Van de parking tot aan het uitlegbord, ziet men rechts de hulst, kamperfoelie, gaspeldoorn, struikheide en borstelgras, terwijl links : de berk, lijsterbes en een paar kleine boompjes nl. zoete kers. Aan het uitlegbord volgt men de uitgestippelde wandelweg (aangegeven met betonnenpaaltjes, onmiddellijk links).

Het voorste gedeelte van het reservaat is vooral begroeid met jeneverbesstruiken, pijpestrootje, vochtige smele, struikheide, stekelbrem en kruipbrem. Hier en daar ziet men de gele bloempjes van de tormentil en de kleine witte bloempjes van het liggend walstro. Als men de aarde

weg naar de kiezelgroeve oversteeft, komt men meer bomen tegen, nl : de grove den, de zomereik, sporkenhout en de Amerikaanse vogelkers. Men heeft ondertussen kunnen zien dat de jeneverbesstruiken allerlei vormen vertonen; grote smalle rechtopgroeiende struiken of dik geronde struiken, laaggroeiend over de grond. Vroeger dacht men dat de jeneverbesstruiken zich voortplantte door middel van uitlopers, maar het zijn omgewaaide of door de sneeuw omgevallen struiken. Men sprak ook van de witte vrouwen of spoken, als het rustig of donker was omdat sommigen menselijke vormen aantoonde.

En nu terug naar onze wandeling die verder loopt door het rijk bemoste bos. Op de eikenbomen vindt men eikeroosjes (ananasgal) en de gewone galappeltjes.

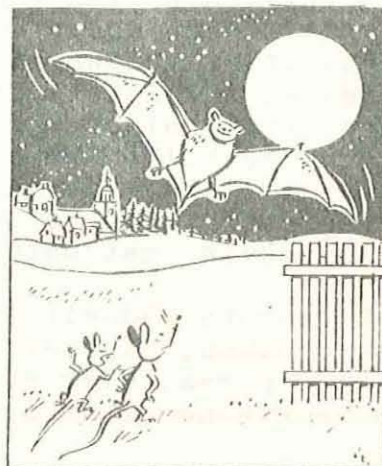
Soms vindt men ook het werk van de bladrollers. Wanneer men het bos verlaat en terug in de open vlakte met de jeneverbesstruiken komt, is er links een klein paadje dat naar de kiezelgroeve leidt. Daar kan men begin september, goed het verschil leren kennen tussen struikheide dopheide en de grauwe dopheide. Wandelt men gewoon verder langs de wandelweg, dan vindt men aan de linkerzijde op een kleine stortplaats achter een paar eikenbomen een groep Kanadese Guldenroede.

Wanneer men de aardeweg naar Opglabbeek oversteeft, ontdekt men na een kleine bocht, massaal het duivelsnaaigaren of klein warkruid (parasiet van de struikheide en de wilde tym).

Bijna terug aan ons vertrekpunt, zien we aan de linkerzijde een laagte. Daar hebben we vooral het kleefkruid, grasklokje, dille kervel, zevenblad, duizendblad, stinkende gauwe, de grauwe wilg, eenstijlige meidoorn en de brem.

We hopen dat jullie genoten van deze wandeling en zo kennis maakten met de jeneverbesstruiken, één van de drie naaldboomsoorten (samen met de venijnboom en de grove den), die bij ons de laatste ijstijd overleefden en zodus als inheems kunnen beschouwd worden. "Heiderbos"! Een waar paradijsje voor alle natuurbewonderaars; zowel voor een gewone zondagswandelaar, als voor een kenner van bloemen en vogels. Daarom een bemoedigende uitnodiging om dit rustig en unieke plekje eens te komen opzoeken.

André Vincken.

"Als ik groot ben, moeke, wil ik ook bij de luchtmacht."